

Opintojaksosuunnistus

Haaga-Helia ammattikorkeakoulu

Opintojaksosuunnistuksen tavoitteena on tarkastella omia opintojaksoja tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden edistämisen näkökulmista.

Viitekehyksenä tasa-arvo- ja yhdenvertaisuustietoisen pedagogiikan tarkasteluun voidaan käyttää oppimisen muotoilusta tuttua oppimiskokemuksen nelikenttää (Huhtanen 2019) kuvassa 1 alla. Nelikenttä tarjoaa reflektiopintaa oman opintojakson tarkasteluun tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden näkökulmasta. Tavoitteena on sen avulla muotoilla opintojakso sellaiseksi, että se mahdollistaa kaikille opiskelijoille yhdenvertaiset oppimisen mahdollisuudet. Opintojaksosuunnistuksen avulla voidaan arvioida opintojakson pedagogisia ratkaisuja tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden näkökulmasta. Aikaa suunnistus vie noin kolme tuntia.

Valmistautuminen

Laitetaan ilmoitus työpajasta ja pyydetään henkilöitä osallistumaan. Pyydetään ilmoittautuneita toimittamaan yksi opintojakso työpajaan käsiteltäväksi. Opintojakso/t esitellään ennen ryhmätehtävää ja opintojaksoihin liittyvät materiaalit kuten opintojaksokuvaus, toteutussuunnitelma, materiaalit jaetaan osallistujille ennakoon. Keskustelualusta ja tehtävälusta laaditaan valmiiksi ja sinä voidaan käyttää esimerkiksi Jamboardia, jonne luodaan jokaiselle ryhmälle oma tila. Jamboardissa tilassa voi laittaa muistilappuja kysymyksiin vastaamiseksi. Muita käytettäviä ryhmätyötiloja Jamboardin lisäksi voivat olla mm. Flinga, Mural, Padlet, Miro.

Käyttö

Opintojaksosuunnistusta voidaan käyttää työpajoissa ryhmätehtävänä, jolloin yksi ryhmä käy läpi yhtä opintojaksoa tai yksilötehtävänä tai sitä voi käyttää myös oman opintojakson tarkastelun apuna.

Kuva 1 Nelikenttää voi hyödyntää opintojaksoa suunnitellessa sekä sitä arvioidessa.

Opintojaksosuunnistuksessa edetään nelikentän mukaisesti käyden läpi asioita seuraavalla tavalla ja kysymyksiin vastaten. Aiheita voidaan käsitellä ryhmissä joko aihe kerrallaan tai siten, että ryhmä käsittelee kaikki aihealueet ja tehtävän purku tehdään yhdessä jälkikäteen. Vaihtoehtoisesti voidaan tehdä siten, että kullakin ryhmällä on käsiteltävänä vain yksi aihealue nelikentästä ja tehtävän purku tehdään yhdessä.

Millainen osallistumiskokemus opintojaksolla mahdollistuu?

Osallistumiskokemus opetus-, ohjaus-, ja arviointimenetelmät

Oppimista tukevan yhdenvertaisen osallistumiskokemuksen rakentaminen lähtee siitä, että opettaja tiedostaa opiskelijoiden toimijuuden reunaehdot, jotka voivat olla esimerkiksi kielellisiä, kulttuurisia tai fyysiseen toimintakykyyn liittyviä. Opettaja voi valita sellaisia ohjaus-, opetus- ja arviointimenetelmät, jotka tukevat yhdenvertaisia oppimismahdollisuuksia. Opintojakson osallistumiskokemusta

voi arvioida seuraavien kysymyksen avulla:

- Kuka (tai ketkä) on oletettu oppija? Kuka voi samaistua?
- Miten ”oppiminen” ymmärretään erilaisissa oppimisaktiviteeteissa?
- Millaisia oppimisen tapoja voi jäädä tämän käsityksen ulkopuolelle? Mitä seurauksia sillä on?
- Millaista tukea/vaihtoehtoisia tapoja oppimiseen on jokaisen tasavertaisen osallistumisen ja opiskeluissa menestymisen näkökulmasta?

Opiskelijoiden osallistumiskokemuksiin voi vaikuttaa esimerkiksi kokemukset erilaisesta oppimiskulttuurista, opettajan ja opiskelijan rooleista ja pedagogisesta suhteesta. Sosiaaliseen vuorovaikutukseen liittyvät pulmat ja kokemukset toiseudesta suhteessa opintojakson muihin opiskelijoiden voivat ilmentyä ryhmätyöskentelyn aiheuttamana stressinä. Konkreettisina ehdotuksina opintojakson yhdenvertaisen osallistumiskokemuksen vahvistamiseksi esitettiin työpajoissa monipuolisia oppimisaktiviteetteja, jotka mahdollistavat yksilötyöskentelyä, pienryhmätyöskentelyä, sekä variaatioita kirjallisten ja suullisten osaamisen osoittamisen tapojen kesken. Myös oppimisaktiiviteettien ohjeistukset voisi kirjallisen tehtävänannon sijaan tai rinnalla, toteuttaa lyhyellä ohjevideolla.

Millainen sisältökokemus opintojaksolla mahdollistuu?

Sisältökokemus tieto, opetusmateriaalit

Oppimista edistävä sisältökokemus edellyttää, että pedagogisissa ratkaisuissa huomioidaan se, miten tieto ymmärretään, kuka sitä määrittelee, ja millaisia näkökulmia totuttu tietokäsitys jättää marginaaliin. Nämä tiedostaen opettaja pystyy laajentamaan sisältöjä niin, että kaikki opiskelijat löytävät niistä samaistumisen mahdollisuuksia. Oman opintojakson yhdenvertaisuutta edistävää sisältökokemusta voi arvioida seuraavien kysymysten avulla:

- Mitä tieto on? Mistä tieto on ja kuka sen on tuottanut?
- Miten ”tieto” oppimateriaaleissa ymmärretään ja määritellään (kokemustieto, asiantieto, reflektiivinen tieto)?
- Kenen näkökulmasta tieto esitetään?
- Millaista ”tietoa” voi jäädä tämän käsityksen ulkopuolelle? Mitä seurauksia sillä on?

- Miten tasa-arvo- ja yhdenvertaisuusteemat integroituvat opintojakson sisältöihin?
- Millaisia kuvia ja esimerkkejä opetusmateriaalit sisältävät? Millaista moninaisuutta voi jäädä ulkopuolelle?

Korkeakoulututkimusten tietoperusta koostuu yleisesti pääosin eurooppalaisesta ja pohjoisamerikkalaisesta tutkimuksesta. Opintojakson sisältöjen tietoperustan laajentaminen siten, että se huomioi useita näkökulmia tietoon, voi helpottaa opiskelijoiden oppimista merkittävästi. Mitä vahvemmin tieto havainnollistetaan esimerkeillä ja näkökulmavalinnoilla opiskelijan omaa kokemusmaailmaa kohti, sitä paremmin oppiminen mahdollistuu. Konkreettisenä esimerkkinä opiskelija voi opintojakson tehtävissä tuoda esiin tutkimuksia ja käytänteitä (kokemuksellista tietoa) omasta kieli- ja kulttuuritaustastaan. Tiedon sisäistämistä voi kielellisissä pulmissa ja erityisesti luki- ja kirjoituspulmissa edistää myös hyödyntämällä enemmän äänikirjoja opetusmateriaalina. Yksi keskeinen tasa-arvoa ja yhdenvertaisuutta korkeakoulussa edistävä toimenpide on aktiivisesti lisätä tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussisältöjä opintojaksoille esimerkiksi kieliopinnoissa keskustelun aiheena tai juridiikan opinnoissa lakien kiinnittämällä niiden taustailmiöihin.

Millainen käyttökokemus opintojaksolla mahdollistuu?

Käyttäjäkokemus
työkalut ja
oppimisympäristöt

Käyttökokemus tukee oppimista, jos oppimisympäristöjen valinnassa ja työkaluissa on huomioitu yhdenvertaisuuden toteutuminen. Korkeakoulumme digipedagogiikassa työestetään aktiivisesti opintojaksojen saavutettavuutta. Nau-hankkeessa on kehitetty erityisesti tasa-arvo- ja yhdenvertaisuutta oppinnollistamisessa. Opintojakson käyttökokemuksen yhdenvertaisuutta voi edistää

huomioimalla seuraavia kysymyksiä:

- Miten opintojakson aktiviteetit voi toteuttaa esteettömästi?
- Miten oppimisympäristöissä on huomioitu saavutettavuus?
- Miten yhdenvertaisuutta ja tasa-arvoa tukevat fyysiset ympäristöt on mahdollistettu (esim. WC ja pukeutumistilat, hiljentymishuone)?
- Miten oppimisprosessi käsitellään opiskelijoiden kanssa?

Jokaiselle yhdenvertainen käyttökokemus mahdollistuu usein myös pienillä konkreettisilla teoilla, joilla voi olla kuitenkin merkittävä vaikutus yksittäisen opiskelijan oppimiskokemukseen. Esimerkiksi luokkatilojen sijoittuminen suhteessa taukotoimintoihin on helppo huomioida siten, että liikuntaesteisen ei tarvitse valita, käyttääkö tauon kahvilassa vai saniteettitiloissa. Sukupuolivähemmistöjen turvallisuuden ja osallisuuden kokemusta voi edistää merkittävästi tarjoamalla sukupuolineutraalit saniteetti- ja pukeutumistilat.

Miten sosiaalinen kokemus opintojaksolla mahdollistuu?

Sosiaalinen kokemus
vuorovaikutus, osallisuus
turvallisempi tila

Sosiaalinen kokemus tukee oppimista, kun vuorovaikutus on tasa-arvo- ja yhdenvertaisuustietoista, ja oppimisprosessia tukee esimerkiksi turvallisemman tilan periaatteet. Opiskelijan turvallisuuden kokemusta lisää yhdessä sovitut ja yhteisesti ymmärretyt periaatteet toimintatavoista oppimisprosessissa ja

erityisesti akuuteissa syrjäntätilanteissa. Itsestä kertominen vähentää sosiaalista epävarmuutta ja opintojakson alussa olisikin merkityksellistä antaa aikaa opiskelijakollegoihin tutustumiseen ja

jokaisen opiskelijan mahdollisuuteen kertoa siitä, miten haluaa tulla nähdyksi. Näin ryhmätyöskentelyn sosiaalinen ulottuvuus tukisi tiedollisten tavoitteiden saavuttamista. Luottamusta, turvallista ja ennakoitavissa olevaa oppimisilmapiiri voi vahvistaa arvioimalla opintojaksoa mm. seuraavien kysymysten kautta:

- Miten turvallisemman tilan periaatteet näkyvät/voisivat näkyä opintojaksolla?
- Miten tietoinen opiskelija on häirintään puuttumisen tavoista?
- Millaiseen ryhmäprosessiin opiskelijan on mahdollista kiinnittyä (osallisuus)?
- Miten opiskelijalle mahdollistetaan jaetut identiteetit ja itsemäärittelyoikeus?
- Voisiko opetuksessa/ohjauksessa luoda uudenlaisia, yhteisiä tottumuksia ja tapoja?

Pelkät tasa-arvo- ja yhdenvertaisuusperiaatteet eivät kuitenkaan edistä tasa-arvoa ja yhdenvertaisuutta vaan jokaisen on tunnistettava, tunnustettava ja sitouduttava noudattamaan niitä korkeakoulu yhteisössä.

Jokaisen korkeakouluopiskelijan oppimisen mahdollistaminen on tärkeää. Tasa-arvo- ja yhdenvertaisuustietoinen pedagogiikka purkaa eriarvoisuuksia käytännössä!

Lähde:

Huhtanen, A. 2019. 2019.. Verkko-oppimisen muotoilukirja. Aalto-yliopisto. Löytyy <<https://fitech.io/app/uploads/2019/09/Verkko-oppimisen-muotoilukirja-v-1.4.1-web.pdf>> Luettu 7.2.2022.

Liitteet:

- NAU_Opintojaksosuunnistus -pdf